

Rääkkylän - Kiteen tikkakartoitus Oriveden rantaosayleiskaavaa varten

Simpeleellä 15.8.2010

Anniina Kontiokorpi ja Jari Kontiokorpi

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Tutkimusmenetelmät.....	6
3 Havainnot	8
3.1 Rääkkylä.....	8
3.1.1 Varpasalo	8
3.1.2 Oravisalo.....	9
3.1.3 Majasaari	9
3.1.4 Piimälahden tienoo	9
3.1.5 Nieminen.....	10
3.1.6 Pötsönlahdesta Ikolansalmeen.....	11
3.1.7 Sangenlahdelta Täitimenniemeen.....	11
3.2 Kitee.....	12
3.2.1 Ikolansaari	12
3.2.2 Suoparsaari-Suorlahti	13
3.2.3 Asikko.....	14
3.2.4 Muljulasta Lepolahteen.....	14
3.2.5 Loput Kiteen paikat.....	14
3.3 Muut tikat.....	15
3.4 Muut lintulajit.....	15
4 Yhteenveto.....	16
Kirjallisuuslähteet.....	18

1 Johdanto

Tehtävänäimme oli kartoittaa valkoselkätikkojen esiintymistä Rääkkylän ja Kiteen kuntien alueella Oriveden rantaosayleiskaavan alueella 200 metriä rannasta sisämaahan. Koska rantaviivaa on kaava-alueella 560 kilometriä, jouduimme priorisoimaan inventoitavat alueet. Alueella on useita voimassaolevia ranta-asema- ja osayleiskaavoja, jotka eivät kuuluneet selvitysalueeseemme.

Lajin menestymisen elinehto on talvinen hengissäpysyminen, joten painotus kartoituksessa oli ruokailualueiden löytyminen. Toisaalta valkoselkätikalla on melko suuri talvireviiri eikä talvisilta ruokailupaikoilta lajia saata tavata pesimäaikaan. Pesäpaikat voivatkin olla hyvien ruokailumetsien välimaastossa kaukana rannalta ja niiden löytyminen on erittäin työlästä, joten emme varsinaisesti yrittäneet löytää pesiä. Pesimäaikaan valkoselkätikat löytävät helpommin ravintoa ja ne käyttävät ravintona poikasilleen lahopuiden toukkien lisäksi mm. korentoja ja muita hyönteisiä.

Painotus oli ruokailujäljissä eli syönnöksissä. Valkoselkätikan syönnökset ovat yleensä helppoja tuntea. Toinen tavallinen syönnösten tekijätikka on palokärki, jonka sivuttainen nokanjälki on kuitenkin lähes 10 mm levyinen, valkoselkätikalla vain n. 6 mm. Monesti palokärki ja valkoselkätikka ovat käyttäneet samoja puita ruokailuunsa, joskus jopa yhtäaikaan. Valkoselkätikan syöntijäljen sekaannus pohjantikkaan on mahdollinen, mutta pohjantikka käyttää lehtipuita ja rantametsiä satunnaisesti ruokailuunsa. Nuorten haapojen tyvissä näkyy joskus hakkaussuppiloita ja tämä on on varma valkoselkätikan syönnös niiden naputellessa haapsikkaita ravinnokseen.

Valkoselkätikka käyttää Etelä-Karjalassa Parikkalan seudulla ravinnokseen etenkin harmaalepissä piileskeleviä toukkia. Siellä on merkattu muistiin suorat näköhavainnot ruokailevista valkoselkätikoista ja jakauma menee puulajeittain näin: harmaaleppä 60 %, koivu 18 %, tervaleppä 11 %, raita 4 %, haapa 3 % ja loput (muut pajut, pihlaja, mänty ja kuusi) 4 % (N = 185). Rääkkylän - Kiteen alueella harmaalepän korostuminen ei liene näin suuri, mutta luultavasti se on myös tällä alueella tärkein ruokapuu. Tuoreet syönnökset loistavat keltaisina kauas, ajan mittaan ne haalistuvat.

Toinen varma valkoselkätikan oleilusta kertova merkki on ns. talvikolot. Ilmeisesti

mikään muu tikka ei tee talvisaikaan tällaisia tilapäisiä yöpymiskoloja. Nämä eroavat varsinaisista pesäkoloista pienemmän tilavuuden perusteella (purua on maassa vain alle puolet pesäkolon purumäärästä) ja siitä, että ne ovat epäsiistimpiä ja kaiverrettu yleensä hyvin lahoon puuhun, yleensä koivuun: tällaiseen on helppo ja nopea kovertaa kolo.

Talvikoloista ei ole mitään tutkimustuloksia, mutta olemme tulkinneet ne niin, että tikat liikkuvat laajoilla talvireviireillään ruokailualueelta toiselle pikku hiljaa, jolloin ne saattavat ruokailla tietyllä alueella viikkokausia. Onkin taloudellisempaa yöpyä lähellä kuin lentää yöksi kilometrien päähän ydinreviirille. Rautjärvellä on tavattu valkoselkänäaras vielä maaliskuun alkupuolella 7 kilometrin päässä pesäpaikalta.

Lintujen liikkumista olisi tutkittava värirengastuksen ohella talvisten ruokintapaikkojen kameraseurannalla sekä valjastettava tikkoja joko radiolähetin- tai sitten satelliittilähetinseurantaan. Jälkimmäinen vaihtoehto ei vielä nykytekniikalla onnistu laitteiden liian ison koon ja liian heikkojen akkujen takia, mutta luultavasti lähitulevaisuudessa.

Kolmantena tärkeänä oleilumerkkinä ovat valkoselkätikkojen vanhat pesäkolot. Nämä ovat yleensä siistin näköisiä vanhanakin ja ovat yleensä tunnistettavissa vielä vuosien kuluttua pesinnästä. Eroa käpytikan koloon on koon lisäksi muoto. Usein koloja on kuitenkin hankala tulkita, sekaannus käpy- tai harmaapäätikkaan on mahdollista.

Tikkoja etsi tältä alueelta myös Metsähallituksen palkkaamana Kimmo Koskela ja joukko vapaaehtoislintuharrastajia. Tältä joukolta tulikin suurin osa valkoselkätikkahavainnoista. Itse emme keskittyneet jo tunnetuille reviiri- paikoille (Kiteen Puhos, Rääkkylän Rasivaara ja kirkonkylä) vaan pyrimme etsimään ranta-alueelta vielä löytymättömiä valkoselkätikalle tärkeitä metsiä. Edellä luetellut paikat kuuluivat muutenkin voimassa olevaan kaava-alueeseen (Puhos ja kirkonkylä) tai liian kaukana rannasta (Rasivaara).

Jos tältä alueelta halutaan selvittää edes kohtuullisesti valkoselkätikkojen esiintyminen, tarvitaan vähintään kymmenkertainen miestyötuntimäärä. Valkoselkätikkatietämys rakentuukin vuosi vuodelta pikku hiljaa: löydetään tikasta oleskelumerkkejä tai havaitaan tikka, löydetään reviiri, sitten reviirin pesä, jonka läheltä on seuraavana vuonna yleensä helpompi löytää pesä, jolloin jää enemmän aikaa toisiin kohteisiin jne.

Tikka-ja muun lintuhavainnoinnin ohella katselimme sopivan näköisiltä paikoilta liitoravan jätöksiä.

2 Tutkimusmenetelmät

Maaliskuussa - huhtikuun alussa keskityttiin atrapointiin vähänkin sopivan näköisillä paikoilla. Atrapointi ei ikävä kyllä ole kovin tehokas tapa varmistaa reviiri. Monesti saa soittaa tunnetulla reviirilläkin useita kertoja atrappia, ennen kuin tapaa linnut.

Yksittäinen tyhjä käynti ja soittokerta potentiaalisella paikalla ei yleensä kerrokaan onko alueella valkoselkätikkoja vai ei. Yleensä tikan rummutusta ja kutsuääntä pitää soittaa vähintään 5 minuuttia, jotta voitaisiin olla suhteellisen varmoja, että lähiseudun atrappiin reagoivat linnut myös ehtivät paikalle. Kaikki eivät reagoi atrappiin ja osaa ei havaita niiden jäädessä metsän suojiin tarkkailemaan tilannetta. Atrappi tehoaa parhaiten soidinkauden alussa helmi-maaliskuun vaihteessa.

Atrappia soitettiin enimmäkseen auton laitteista, jolloin saatiin voimakkaampi ääni. Yhteensä atrappia soitettiin Rääkkylän alueella n. 50 ja Kiteen n. 30 paikalla.

Maaliskuun lopulla alkaa pesäkolon kaiverrus, jolloin tarkoituksena oli kartoittaa hiihtäen iso osa rannikkoa ja saaria, mutta rajusti edennyt kevät vei jäät yllättävän nopeasti ja hiihtokelit sitä ennen. Sulan maan aikaan liikuttiin jalkaisin etsien tikkoja, pesiä ja oleskelumerkkejä. Apuna käytettiin atrappia, GPS-laitteita, karttoja ja aikaisempaa tietoa metsistä ja tikoista.

Viistokuvista ja kaavaluonnoksista olisi ollut paljon apua, mutta kaavaluonnos saatiin Rääkkylän alueelta vasta toukokuussa, Kiteeltä ei lainkaan. Viistokuvia olisi ollut tarjolla jo aiemmin, mutta vasta kesäkuussa saimme Rambollin Markus Hytöseltä tiedon ja demonstraation kuvien käyttökelpoisuudesta. Kävimme 2.7. Rääkkylän kunnantalolla vertailemassa huonosti tunnettujen alueiden kaavaluonnoksia viistokuviin. Seuraavana päivänä kävimme potentiaalisilta tikkapaikoilta näyttäneillä rantapaikoilla.

Metsä-, paikka- ja valkoselkätikkatietoja saatiin ELY-keskukselta Mika Piriseltä, FCG:n Jari Kärkkäiseltä, Metsähallituksen Kimmo Koskelalta sekä joukolta harrastajia, etenkin Kari Antikaiselta, Markku Haloselta, Kimmo Martiskaiselta, Heikki Pönkältä ja Paavo Rantaselta. Keski-Karjalan Luonnon järjestämä metsälintumaraton 27.3.2010 tuotti myös aineistoa tältä isolta alueelta, maratooniin osallistuivat Kari Antikainen, Tuomo Eronen, Philippe Fayt, Hannu Kivivuori, Harri Kontkanen, Kimmo Martiskainen, Ari Parviainen sekä kirjoittajista Jari Kontiokorpi.

Maastossa kävimme alla lueteltuina päivinä. Osassa olimme molemmat eri autokunnissa, osassa yhdessä ja osassa yksin (havainnoitsijamäärä suluissa).

- 6.3. Kitee ja Rääkkylä (2)
- 7.3. Rääkkylä (1)
- 20.3. Kitee (2)
- 27.3. Rääkkylä (1)
- 2.4. Rääkkylä (2)
- 10.4. Kitee (2)
- 17.4. Kitee (2)
- 30.4. Rääkkylä (1)
- 10.5. Rääkkylä ja Kitee (1)
- 11.5. Rääkkylä (1)
- 22.5. Kitee (2)
- 27.5. Kitee ja Rääkkylä (1)
- 3.7. Rääkkylä (1)

Maastopäivistä pari jäi vajaiksi huonon sään takia, toisaalta pitkiä päiviä tehtiin useita. Valmistelu- ja raportointipäiviä kertyi kaikkiaan 8 (Rääkkylä 5 ja Kitee 3). Yhteensä työtunteja kertyi lähes 200.

3 Havainnot

Myös muut kuin valkoselkätikkaan viittaavat havainnot on lueteltuna alla. On huomioitava, että eri paikoilla on käytiin eri aikaan keväällä tai kesällä, eikä paikkoja voi näin ollen verrata keskenään. Yleensä hyvälläkin paikalla ehdittiin käydä vain kerran. Lisäksi suuri osa havainnoista koskee muuttavia tai muuttomatallaan pysähtyneitä lintuja.

Kartassa punainen alue tarkoittaa hyvin tärkeää ja oranssi melko tärkeää metsää valkoselkätikalle. Kartassa olevan kohdenumeron kuvaukset ja havainnot löytyvät alta.

Yleisimmistä lajeista on mainittu vain lajinimi, harvalukuisemmista myös määrät yms. tarkempia tietoja. Direktiivi-, UHEX ja EVA -lajit on korostettu alleviivauksella, valkoselkätikkaan viittaavat havainnot lihavoituna.

Yhtään liito-oravaan viittaavaa havaintoa emme tehneet.

3.1 Rääkkylä

3.1.1 Varpasalo

Saaren rannoilla kohtalaisia metsiköitä jäljellä, myös sisämaassa paikoin. Syöntijalkia ainakin luoteisrannalla ja sisämaassa Leskelässä sekä Kähkölän risteyksessä. Todennäköisesti saarella ainakin 1 valkoselkätikkareviiri.

1. Voiniemi, kapea rantalehtimetsävyö, 3.7.2010:

harmaalokki (*Larus argentatus*) 2ad var, räkättirastas (*Turdus pilaris*), kirjosiippo (*Ficedula hypoleuca*), varis (*Corvus corone cornix*), peippo (*Fringilla coelebs*)

2. Pitkänrannaniemi, pieni lehtimetsä ennen rantaa, rannalla lähes kauttaaltaan kapea lehtimetsävyö (myös lahden toisella puolella Oravisalossa), 27.3.2010:

melko uusia valkoselkätikan syöntijalkia, käpytikka 1 (*Dendrocopos major*), hömötiainen 3 (*Parus montanus*), isokäpylintu (*Loxia pytyopsittacus*) kn

3. Ihalansalmi, lännessä Salkosaarella kohtalaisen näköistä rantametsää kiikarilla katsottuna, samoin idässä Huuonsaarella. 3.7.2010: kalalokkipoikue (*Larus canus*)

3.1.2 Oravisalo

Suuren saaren rantametsiä ehdittiin käydä huonosti läpi. Monin paikoin rannoilla kohtalaista ruokailumetsää, myös sisämaassa mm. pieniä harmaalepikoita, joissa syöntijälkiä (esim. Hypönniementien varrella). Oravisalossa lienee syöntijälkien perusteella olevan pari valkoselkätikkareviiriä.

4. Sikiönlahti. Aika nuorta mänty-koivuvaltaista sekametsää, rannassa ei myöskään valkoselkätikalle soveltuvaa. 3.7.2010:

kanadanhanhi 2ad4pull luoteessa (*Branta canadensis*), rantasipi (*Actitis hypoleucos*), kalalokki, käpytikka, haarapääsky (*Hirunda rustica*), metsäkirvinen (*Anthus trivialis*), punarinta (*Erithacus rubecula*), räkättirastas, punakylkirastas (*Turdus iliacus*), hippiäinen (*Regulus regulus*), varis, peippo, vihervarpunen (*Carduelis spinus*), pajusirkku (*Emberiza schoeniclus*)

5. Mölsänniemi. Vaihtelevaa metsää, pääpuulaji mänty, kuusi tai koivu. Välissä pieni lehto, jossa tervaleppää, harmaaleppää, mäntyä, koivua. Rannassa karua. 3.7.2010: pyy (*Bonasa bonasia*) mp, varpushaukka (*Accipiter nisus*) ad saalis kynsissään pesälle kaakkoon, käpytikka, metsäkirvinen, räkättirastas, punakylkirastas, laulurastas (*Turdus philomelos*), pajulintu (*Phylloscopus trochilus*), hömötiainen, töyhtötiainen (*Parus cristatus*), peippo

6. Rasisaari. Rannoilla paikoin kohtalaista lehtisekametsää. 27.3.2010: palokärjen/valkoselkätikan syöntijälkiä

7. Oravisalon lounaisranta Oriniemestä luoteeseen. Nuorta mänty-kuusi-koivumetsää, kivikkoisessa rannassa kapea tervaleppävyö. Pohjukassa tervaleppää enemmän. 3.7.2010:

rantasipi, kalalokki, kalatiira (*Sterna hirundo*), **valkoselkätikan syöntijälkiä**, metsäkirvinen, punarinta, räkättirastas, lehtokerttu, pajulintu, sinitäinen, peippo, vihervarpunen, hirven jätöksiä

3.1.3 Majasaari

Saarella enimmäkseen nuorta metsää, paikoin kohtalaista valkoselkätikalle. Syöntijälkiä ja mahdollinen vanha pesäkolo. Saattaa riittää elinpiiriksi.

8. Saaren länsikärki. Näyttää kiikarilla kohtalaiselta Kivisalmen toiselta puolen kiikaroiden, aika nuorelta lehtisekametsältä.

9. Majasaaren keskiosa, koivu-haapa-mäntymetsää, myös lahoa. 10.5.2010: **valkoselkätikan syöntijälkiä**, **vanha valkoselkätikan/harmaapäätikan kolo**, metsäkirvinen, punarinta, pajulintu, kirjosiippo, hömötiainen, peippo

10. Majasaaren itäkärki (Honkasaari). Nuorta koivikkoa, seassa vähän haapaa, tervaleppää. Ei syöntijälkiä. Kehittyvä tikkabiotooppi. 3.7.2010:

rantasipi, räkättirastas, punakylkirastas, laulurastas, kultarinta (*Hippolais icterina*) 1Ä, lehtokerttu, pajulintu, talitiainen (*Parus major*), sinitäinen (*Parus caeruleus*), peippo

3.1.4 Piimälahden tienoo

11. Piimälahti, Lehmoniemi. Puoliksi hakattu niemi on hyvä ruokailumetsä

valkoselkätikalle. 11.5.2010:

rantasipi 2, kalalokki hautova koivupötkelössä, **valkoselkätikan tuoreita syöntijälkiä ja vanhoja koloja**, käpytikka, punarinta, punakylkirastas, räkättirastas, mustarastas (*Turdus merula*), pajulintu, sirittäjä (*Phylloscopus sibilatrix*), lehtokerttu (*Sylvia borin*), sinitiainen, peippo

12. Jouhtenusjärven länsipuoli, kohtalaisia sekametsiköitä tien vieressä. 6.3.2010:

valkoselkätikka renkaaton k tuli 3 minuutin atrapin soiton jälkeen itäkoillisesta hiljaisena eli ilm. järven rantapöpeliköstä.

13. Taivalniemen ympäristö. Selkeästi valkoselkätikan reviiiri.

Lännestä Taivalsaaren kohdalta, rannassa kapea tervaleppä-harmaaleppävyö, muuten joutavaa. 11.5.2010 klo 9.00-10.45, 3,2km:

lauujoutsen (*Cygnus cygnus*), kuikka (*Gavia arctica*), taivaanvuohi (*Gallinago gallinago*), kalalokki, pikkulokki (*Hydrocoloeus minutus*), metsäkirvinen, rautiainen (*Prunella modularis*), punarinta, punakylkirastas, hernekerttu (*Sylvia curruca*), pajulintu, peippo, vihervarpunen, käpylintulaji

Taivalniemen pohjukassa hieno harmaaleppikko, tien itäpuolella koivua.:

harmaahanhilaji 50 muuttavaa SW, **paljon tuoreita valkoselkätikan syöntijälkiä, koivukelossa tuore valkoselkätikan/harmaaleppätikan kolo, joka jäänyt kesken**, käpytikka 1 rummuttava, peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*)Ä, punarinta, tiltalti (*Phylloscopus collybita*)Ä, pajulintu, kirjosiippo, hömötiainen, peippo

Taivalniemestä itään, harvaa koivu-haapa-mäntymetsää:

sinisorsa (*Anas platyrhynchos*) valkosiipinen k, silkkiuikku (*Podiceps cristatus*), kaulushaikara (*Botaurus stellaris*) Ä, käpytikka, metsäkirvinen, sinirinta (*Luscinia svecica*) Ä, mustarastas, laulurastas, pajulintu, kirjosiippo, talitiainen, sinitiainen, hömötiainen, peippo, punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*), pikkukäpylintu (*Loxia curvirostra*) 2

3.1.5 Nieminen

14. Venturi, Okkulanniemi. Hyvä koivikko 200m rannasta, metsä muuttuu tervaleppä-harmaaleppäkuusimetsäksi. 11.5.2010 klo 11.20-12.10, 1,8 km:

valkoselkätikan syöntijälkiä, vanha pesä, käpytikka rummuttava, metsäkirvinen, peukaloinen Ä, pajulintu, sirittäjä Ä, hippiäinen, sinitiainen, hömötiainen pesä harmaalepässä, vihervarpunen

Rantaa kohti metsä muuttui vanhahkoksi kuusi-koivu-haavikoksi. Rannassa tervaleppä-mänty-koivumetsää, luhtaa:

käpytikan pesä tervalepässä, metsäkirvinen, hernekerttu, pajulintu, sinitiainen, peippo

15. Luhdansaari, nuorehkoa, mutta kohtalaista rantametsää. 6.3.2010: käpytikka, 11.5.2010:

valkoselkätikka 1 lähti itään, ei saatu selvää sukupuolesta ja oliko ruokaa nokassa, käpytikka pesä haavassa, pajulintu, kirjosiippo, talitiainen, hömötiainen, peippo, pajusirkku

16. Nieminen, Pohjukka. Hyvännäköisiä koivu-haapa-harmaaleppämetsää rannan

tuntumassa, paljon lahoa. 6.3.2010: **tuoreita palokärjen/valkoselkätikan syönnöksiä runsaasti**, hömötiainen.

17. Nieminen, Keskikylä. Erinomainen ruokailumetsä rannassa, enimmäkseen

harmaaleppää, mutta myös raitaa ym. Suojelun arvoinen. Itään Kylmäpohjaan asti kapeampi leppäpainotteinen rantametsävyö.

6.3.2010: **runsaasti tuoreita valkoselkätikan ja palokärjen syöntijälkiä.**

3.1.6 Pötsönlahdesta Ikolansalmeen

18. Runonniemi. Niemen itäpuolella pellonpohjalla lehtomaista haapa-koivumetsää.

3.7.2010: pajulintu, sirittäjä

Niemessä aika vanhaa kuusi-mäntymetsää: punarinta, idänuunilintu (*Phylloscopus inornatus*)

1Ä, kirjosiippo, peippo

Rannasta kaakkoon kapea tervaleppä- ym. lehtimetsävyö. **Valkoselkätikan syönnöksiä harmaalepässä 50m ennen rantaa.** Kaakossa luhtaa:

mustarastas mp, ruokokerttunen (*Acrocephalus schoenobaenus*) 2Ä, talitiainen, sinitiaainen, kuhankeittäjä (*Oriolus oriolus*) 1Ä, pajusirkku

Metsä 500m rannasta aika nuorta koivu-haapametsää, lahoa jonkin verran, käpytikan koloja. Entisen tien kaakkoispuoli hyvä valkoselkätikan ruokailumetsä:

vanhoja valkoselkätikan syönnöksiä, punarinta, räkättirastas, harmaasiippo, peippo

Paluumatka autolle nuorta kuusivaltaista metsää ja niittyä parisataa metriä rannasta:

lehtokurppa (*Scolopax rusticola*) mp, metsäkirvinen, punarinta, laulurastas, lehtokerttu, pajulintu, peippo

19. Hirvolanpohja, Lahdenranta. Kohtalaisia lehtimetsätupsuja (koivu-harmaaleppä-tervaleppä) rannalla. 27.3.2010:

valkoselkätikan syöntijalkiä siellä täällä ja tuuhea alushöyhen Honkaniemen rannalla, jossa tosin vain hyvin vähän ruokapuita. Harmaalokki 2ad, käpytikka 1, hippiäinen 2, hömötiainen, puukiipijä (*Certhia familiaris*) Ä

20. Reporanta. Uimarannalta NW: harvaa kuusi-mäntymetsää, ei lahopuita. 27.3.2010:

palokärki (*Dryocopus martius*) ä, 3.7.2010: härkälintu (*Podiceps grisegena*) 1ad, silkkuiukku 1ad1pull, käki, pajulintu, kirjosiippo mp, talitiainen, varis, peippo

Ojan NW-puolella parempaa, lehtipuuvyöhyke.

härkälintu 1ad

Lisäksi FCG:n luontoselvittäjät havaitsivat kesällä 2009 Pötsönsaarella vanhoja valkoselkätikan syönnöksiä.

3.1.7 Sangenlahdelta Taitimenniemeen

21. Hiekkaniemi, kohtalainen kallioniemi lehtisekametsineen. 2.4.2010: **valkoselkätikan tuoreita syöntijalkiä**, talitiainen, puukiipijä

22. Majasaari ja ympärivät saaret. Majasaari on hieno (mutta pieni) haapa-koivusaari, lähisaarien rannat myös oivaa ruokametsää. 2.4.2010: **valkoselkätikan tuoreita syöntijalkiä**, vanhoja koloja (ainakin käpytikan), uuttukyyhky (*Columba oenas*) 1 lounaaseen, käpytikka 1 rummuttava, talitiainen, sinitiaainen

23. Sammallahti. Kohtalainen rantasekametsä, 2.4.2010: **tuoreita valkoselkätikan syöntijalkiä**, käpytikka 2 rähisevää, töyhtöhyppä (*Vanellus vanellus*) 1 etelään

24. Jaaman rantaa 10.5.2010 klo 9-11, 5,5 km.

Kylätalolta rantaa pitkin kaakkoon enimm. havupuultaista sekametsää:

silkkuiukku pesällä, kaulushaikara Ä kaukaa, laulujuoutsen 2, tavi (*Anas crecca*) 2, telkkä (*Bucephala clangula*), käki (*Cuculus canorus*) 1 länteen, sepelkyyhky (*Columba palumbus*), **valkoselkätikan syönnöksiä**, käpytikka 1 rummuttava, metsäkirvinen, västäräkki (*Motacilla alba*), rautiainen, punarinta,

punakylkirastas, laulurastas, mustarastas, pajulintu, tiltalti 1Ä, hippiäinen, talitiainen, sinitiaainen, peippo,

järripeippo (*Fringilla montifringilla*), vihervarpunen, lisäksi sammakkoeläimistä viitasammakko

Kontiosaareen johtava niemi melko hyvää valkoselkätikkabiotooppia, koivuvaltaista metsää, aika paljon lahoa, **valkoselkätikan syönnöksiä**.

Kontiosaaresta kaakkoon:

silkkiuikku, teeri (*Tetrao tetrix*) k, töyhtöhyppä, rantasipi, taivaanvuohi, lehtokurppa, kalalokki, pikkulokki, sepelkyyhky, käpytikka 1 rummuttava, metsäkirvinen, peukaloinen, rautiainen, punarinta, mustarastas, laulurastas, punakylkirastas, hernekerttu Ä, pajulintu, sirittäjä 1Ä, hippiäinen, harmaasiippo (*Muscicapa striata*) 1p, kirjosiippo, talitiainen, sinitäinen, peippo, järripeippo Ä, vihervarpunen, pikkukäpylintu 8p

Ratilantieltä metsää ja tietä pitkin takaisin muutama sata meträ rannasta. Hovinpellon reunuksella **valkoselkätikan syönnöksiä** ja vanha palokärjen pesäkolo: metsäviklo (*Tringa ochrorus*), taivaanvuohi, kuovi (*Numenius arquata*), västäräkki, rautiainen, punarinta, mustarastas, laulurastas, punakylkirastas, räkättirastas, hernekerttu 1Ä, pajulintu, tiltalti 1Ä, sirittäjä 3Ä, kirjosiippo, talitiainen, sinitäinen, peippo, vihervarpunen, urpiainen (*Carduelis flammea*) 15p, keltasirkku (*Emberiza citrinella*)

25. Täitimenniemi, Petäjaniemi-Varvanniemi 10.4.2010 klo 11-14.30. Hieno rantametsä, koivu-mänty-kuusi-haapa, paljon lahoppuuta.

Teeri 1n, lehtokurppa, **valkoselkätikan syöntijälkiä, vanhoja pesäkoloja, 2 talvikoloa**, räkättirastas, punakylkirastas, laulurastas, talitiainen, sinitäinen, hömötiainen, pyrstötiainen (*Aegithalos caudatus*) pari, puukiipijä ä, peippo, vihervarpunen, urpiainen 90p

Lähempänä tietä ehkä vielä hienempi metsä, koivu-haapa-leppä.

ruskosuohaukka (*Circus aeruginosus*) soid korkealla, lehtokurppa, metsäviklo, **ilm. viimevuotinen valkoselkätikan pesäkolo**, käpytikka, peukaloinen Ä, mustarastas, räkättirastas, punakylkirastas, laulurastas, talitiainen, sinitäinen, puukiipijä, peippo

26. Täitimenniemi, Tiitanniemestä luoteeseen, Siska. Aluksi kehnoa tikkametsää, yksittäisissä raidoissa sekä vanhoja että uusia syöntijälkiä, 10.4.2010:

pyy Ä, lehtokurppa pesältä, valkoviklo (*Tringa nebularia*) Ä, töyhtötiainen, järripeippo, viherpeippo (*Carduelis chloris*), isokäpylintu 2, pikkukäpylintu 2 x ääntä

Siskassa hieno pieni harmaaleppämetsä, 27.3.2010: **valkoselkätikka renkaaton n atrapille**, käpytikka 3, pikkutikka n, 10.4.2010: lehtokurppa, **runsaasti valkoselkätikan vanhoja ja tuoreita syönnöksiä, vanhoja koloja** (enimm käpytikan), rautiainen pesältä, hömötiainen

3.2 Kitee

3.2.1 Ikolansaari

Saaren kaakkoisosassa paikoin hyvää lehtimetsää, tuoreita syönnöksiä kuitenkin vähemmän kuin esim. Täitimenniemessä. Kuitenkin alueella selkeästi reviiri, joihin kuulunevat läheiset pienemmät saaret.

27. Ikolansaaren itäosa 10.5.2010 klo 11.30-13.45, kävelyä 5 km.

Ensin tieltä Pihkunlahteen, matka enimm. mäntykangasta:

pyy, lehtokurppa, punarinta, laulurastas, punakylkirastas, pajulintu, varis, peippo, vihervarpunen

Mäntysaari näyttää hyvältä lehtimetsäsaarelta.

Rannasta kaakkoon kohtalaista rantametsää:

silkkuiikku, tavi, telkkä, kalasääski (*Pandion haliaetus*) 1p, kalalokki, käpytikka, metsäkirvinen, tilhi (*Bombycilla garrulus*) 2p, pajulintu, kirjosiippo, sinitiainen, peippo, vihervarpunen

Ähkäjänlahdessa hyvä lehto: harmaaleppä, haapa, tervaleppä, koivu.

kuikka pesä pikkusaarella, härkälintu, tukkakoskelo (*Mergus serrator*), taivaanvuohi, kalalokki, naurulokki (*Larus ridibundus*), **tuoreita valkoselkätikan syöntijälkiä**, käpytikan pesä haavassa, västäräkki, mustarastas, laulurastas, punakylkirastas, räkättirastas, pajulintu, tiltalti 1Ä, sirittäjä 3Ä, harmaasiippo, kirjosiippo, talitiainen, sinitiainen, harakka (*Pica pica*), peippo, järripeippo, viherpeippo, pohjansirkku (*Emberiza rustica*) k p, keltasirkku, pajusirkku

28. Halkoniemestä itään harvaa koivu-harmaaleppä-tervaleppä-haapa-mänty

-sekametsää, aika vähän tikkojen syönnöksiä. 10.5.2010:

härkälintu, jouhisorsa (*Anas acuta*) k, sinisorsa k, nuolihaukka (*Falco subbuteo*), naurulokki, käpytikka pesä haavassa, rautiainen, pajulintu, kirjosiippo, sinitiainen, hömötiainen, varis, peippo, vihervarpunen, pajusirkku

Peräsaari näyttää myös hyvältä lehtimetsäsaarelta.

Autolle metsän läpi, koivutaimikkoa, kuusta:

mm. teeri n, pyy k, tiltalti Ä, punatulkku

3.2.2 Suoparsaari-Suorlahti

Suoparsaarella siellä täällä hyviä ruokailumetsiä syönnöksineen, näistä osa inventointialueen ulkopuolella yli 200m päässä rannasta. Suorlahdessa muutama hyvä harmaaleppä ja rantalehtimetsää (kartalla). Tuoreita ja vanhoja syönnöksiä.

29. Maljalahti, nuorta sekametsää, rannoilla jonkin verran lehtipuuta. 27.5.2010: mm. pyy Ä, käki 2Ä

30. Suoparsaari, itärantaa pohjoiseen (Pöllälänlahdesta Riuhkoniemeen). 27.5.2010 6km 2h.

Aluksi kohtalaista tikkametsää, joka pian muuttui mänty-voittoiseksi sekametsäksi: rantasiipi, kalalokki, metsäkirvinen, mustarastas, lehtokerttu, pajulintu, peippo, vihervarpunen

Ruhkolahti, luhtaa, sekametsätuppaita, lännessä mukava pieni harmaaleppämetsikkö, jossa **valkoselkätikan n5 vuotta vanha pesäkolo tervalepässä, vuoden vanha talvikolo, vanhoja syöntijälkiä:**

laulujoutsen 1 ad hautova, härkälintu, kaulushaikara 1Ä, kalasääski 1 varottava, ruskosuohaukka 1k, lehtokurppa, sepelkyyhky, käki, käpytikka, metsäkirvinen, haarapääsky, peukaloinen 1Ä, pensastasku (*Saxicola rubetra*), punarinta, laulurastas, lehtokerttu, pensaskerttu (*Sylvia communis*), sirittäjä, pajulintu, talitiainen, hömötiainen, kirjosiippo, peippo, punatulkku, pikkukäpylintu 9 SE, punavarpunen (*Carpodacus erythrinus*), pajusirkku

Päätietä pitkin pois:

hiirihaukka (*Buteo buteo*) 1, käpytikka, metsäkirvinen, punarinta, punakylkirastas, sirittäjä 2Ä, pajulintu, lehtokerttu, mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*) 1Ä, hippiäinen, puukiipijä, talitiainen, hömötiainen, peippo, vihervarpunen

31. Mujesalmesta Pöllälänlahteen. Rannassa kapea tervaleppävoittoinen lehtimetsävyö, kauempana rannasta nuorta koivua. Pöllälänlahdessa parempaa lehtisekametsää, **valkoselkätikan tuoreita syöntijälkiä** 10.4.2010.

32. Suoparsaaren lounaisranta, Harkonlahti. Lahden itärannalla kohtalaista koivuvaltaista lehtimetsää, lahoa ja syöntijälkiä niukasti. Harkonlahden-Syvälahden välillä hyvännäköinen koivikko.

Syvälahden luoteispuolella hyvää haapa-koivumetsää, osin nuorta. 10.4.2010: **paljon valkoselkätikan syöntijälkiä** ja käpytikan vanhoja koloja. Myös käpytikan tuore pesäkolo löytyi haavasta.

pyy Ä, käpytikka 1, punarinta 1, mustarastas 1, talitiainen 4 paria, hippiäinen 1Ä, puukiipijä 1Ä

33. Suorlahti, Vänntilä. Kohtalaista lehtisekametsää, **valkoselkätikan tuoreita ja vanhoja syöntijälkiä** 10.4.2010.

34. Suorlahti, Vanhanhovin tienoilla rehevää sekametsää, jossa paljon **valkoselkätikan**, palokärjen ja pohjantikankin syöntijälkiä. 10.4.2010:

pikikutikka (*Dendrocopos minor*) 1 piipittävä, käpytikka 1rumm, 1p, rautiainen ä, punarinta 4Ä, hippiäinen Ä, ää, puukiipijä Ä, hömötiainen Ä, sinitiaainen Ä, pesä sähkötolpassa, peippo 2Ä, 5p

Länsirannan pieni harmaalepikko 10.4.2010: **valkoselkätikan syöntijälkiä**

Suorlahti - Suoparsaari -alueella lienee 2-3 asuttua reviiriä.

3.2.3 Asikko

35. Asikko, Juhola. Paikoin hyvää koivu-haapa-harmaaleppämetsää, rannassa koivukeloja. Pohjoisempana mukava haaparyhmä. Selkeästi valkoselkätikan reviiriä. Sillalta itärantaa 17.4.2010: **valkoselkätikan tuoreita syöntijälkiä, vanha pesäkolo** jm. haaparyhmässä, käpytikka pesän kaivuussa, punarinta, räkättirastas, punakylkirastas, mustarastas, sinitiaainen, peippo

Asikonsalmi: kaulushaikara Ä, laulujoutsen 3, sinisorsa pari

3.2.4 Muljulasta Lepolahteen

36. Muljulan länsipuolen saaret (Kiteen Koivusaari, Aukeasaari ja Hovatta sekä Rääkkylän Lehtosaari) vaikuttivat mantereelta katsoen hyviltä tikkasaarilta. **Aukeasaaren luoteis- ja kaakkoispäissä havaittiin kesällä 2009 vanhoja syönnöksiä pötkelöissä** (FCG:n luontoselvitys).

FCG:n luontoselvittäjät havaitsivat kesällä 2009 **Lapinlahden itärannan lehtikoivikosta merkkejä valkoselkätikan ruokailusta**. Lahopuulta oli tavattu jonkin valkoselkätikan suppiloita.

3.2.5 Loput Kiteen paikat

Enan- ja Heinonniemessä rantametsät eivät vaikuttaneet tärkeiltä valkoselkätikalle. Sen sijaan Heikki Pönkkä havaitsi heinäkuussa 2010 **Kyyrönniemen pohjoispuolen saarissa valkoselkätikan syöntijälkiä**.

Lisäksi Puhoksessa pesi valkoselkätikka jo kolmatta vuotta peräkkäin. Taajamakaava-alueella saattaa elää myös toinen pari.

3.3 Muut tikat

Selvityksessä havaitsimme palokärjen syöntijalkia yleisesti, mutta itse lintu tavattiin vain kerran. Pikkutikka havaittiin kahdesti: Rääkkylän Täitimenniemessä sekä Kiteen Suorlahdessa. Ilmeisiä harmaapäätikan vanhoja koloja havaittiin pari ja pohjantikan syönnöksiä parilta paikalta.

3.4 Muut lintulajit

Selvityksen aikana havaittiin yhteensä 16 uhanalaisluokituksen lintulajia. Näistä sinirinta oli todennäköinen muuttomatkalainen.

		EU:n lintudirektiivi	Suomi	EVA
Laulujoutsen	<i>Cygnus cygnus</i>	x		
Pyy	<i>Bonasa bonasia</i>	x		
Teeri	<i>Tetrao tetrix</i>	x	NT	
Kuikka	<i>Gavia arctica</i>	x		
Kaulushaikara	<i>Botaurus stellaris</i>	x	NT	
Ruskosuohaukka	<i>Circus aeruginosus</i>	x	NT	
Kalasääski	<i>Pandion haliaetus</i>	x	NT	
Valkoviklo	<i>Tringa nebularia</i>			x
Naurulokki	<i>Larus ridibundus</i>		VU	
Pikkulokki	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	x		
Kalatiira	<i>Sterna hirundo</i>	x		
Käki	<i>Cuculus canorus</i>		NT	
Palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	x		
Valkoselkätikka	<i>Dendrocopos leucotos</i>	x	CR	x
Pikkutikka	<i>Dendrocopos minor</i>	x	VU	x
Sinirinta	<i>Luscinia svecica</i>	x		
Pensastasku	<i>Saxicola rubetra</i>	x	NT	

Taulukko 1. Rääkkylän ja Kiteen valkoselkätikkaselvityksessä havaitut suojelullisesti huomattavat lajit. Suomi = Suomen uhanalaisuusluokituksessa mainittu laji (CR: äärimmäisen uhanalainen, VU: vaarantunut, NT: silmälläpidettävä), EVA = Suomen kansainvälinen erityisvastaalaji.

4 Yhteenveto

Koska tikkojen pesien löytäminen on erittäin työlästä ja reviirin todentaminenkin vaikeaa, keskityimme lajin oleskelumerkkien etsimiseen. Oleskelumerkkeinä voidaan pitää syönnöksiä, vanhoja ja tuoreita pesäkoloja sekä nk. talvikoloja.

Rantaosayleiskaavan metsiä käyttää ravinnokseen arviomme mukaan parikymmentä valkoselkätikkaparia tai alueet kuuluvat jonkin valkoselkätikan reviiriin. Arvioimme reviirit seuraavilla alueilla.

Rääkkylä:

- Varpasalo 1
- Oravisalo 2
- Majasaari 1
- kirkonkylä 1, 27.3. tuli atrapille rengastettu lintu (Kari Antikainen ja Kimmo Koskela) ja pesintä varmistettu 2009 (Kimmo Koskela)
- Rasivaara 1, ei kuulunut inventointialueeseen, vanha pesimäalue. Kimmo Koskela rengasti paikalta talvella valkoselkätikan. Käykö tältä paikalta linnut ruokailemassa myös ranta-alueella?
- Piimälahden alue 1
- Juhmakan alue 1
- Nieminen 2-3
- Haapasalmen alue 1-2
- Jaama 1
- Täitimenniemi 2

Kitee:

- Ikolansaari 1
- Suoparsaari-Suorlahti 2-3
- Asikko 1
- Muljulan tienoo 1
- Puhos 1-2, ei kuulunut inventointialueeseen, pesälöydöt 2008-2010, 2010 rengastettiin 1 poikanen (Anniina Kontiokorpi ja Kimmo Martiskainen)

Valkoselkätikan oleskelujälkiä löytyi lähes joka paikasta missä oli edes kapea lehtimetsävyöhyke. Tiukkaa suojelua vaativia metsiä löytyi vain muutama ja niistäkin suurin osa oli ennestään tunnettuja. Sen sijaan kohtalaista tai välttävää ruokailumetsää löytyi paljon: näistä kertyy lopulta riittävä ruokamaa valkoselkätikalle. Näille rakentamiselle olisi hyvä panna ehtoja lahopuun tai yleensäkin rantalehtimetsän säilyttämiselle.

Tärkeä ruokapuu harmaaleppä uusiutuu onneksi nopeasti, tonteilla olisi hyvä pitää jatkumo yllä. Tervalepät ja raidat olisi hyvä säästää kokonaan. Tavoite olisi

vapaaehtoinen joustavuus mökkiläisten ja tikan välille. Valkoselkätikka on harmiton ja rauhallinen naapuri, jonka poikaset lähtevät maailmalle yleensä toukokuun puolella ennen varsinaisen mökkisesongin alkua.

Hyville tikkapaikoille sattui Rääkkylän alueella vain muutama mökkitontti kaavaluonnoksessa.

Kirjallisuuslähteet

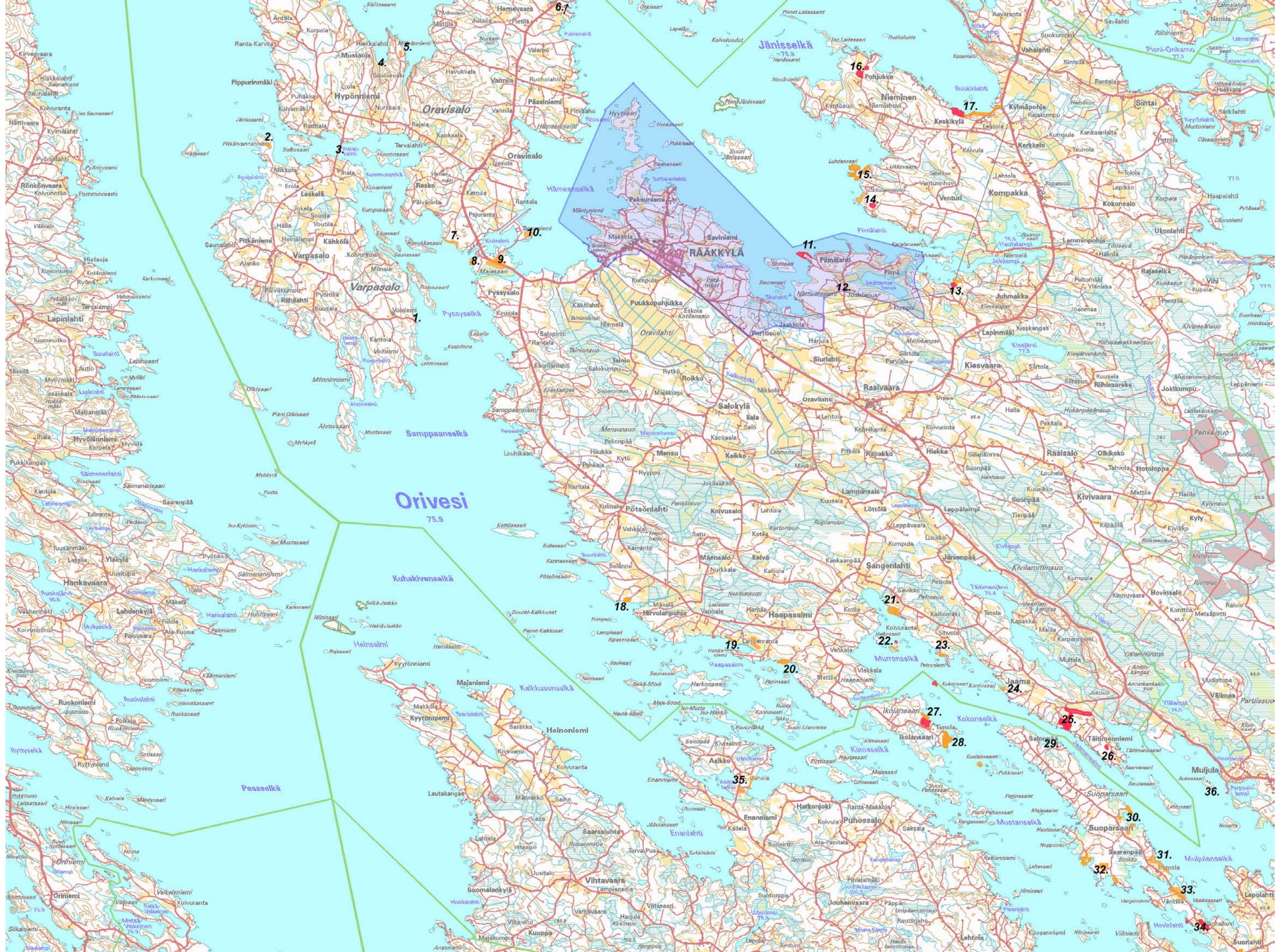
Kärkkäinen, J. 2010: Oriveden rantayleiskaava, luonto- ja maisemaselvitys. FCG.

Kontiokorpi, J. 2008: Valkoselkätikka Etelä-Karjalassa - uutta tietoa Suomen kannasta. - Ornis Karelica 31:32-38.

Laine, T. 2010: Suomen valkoselkätikat 2007-2009. - Linnut-vuosikirja 2009:51-55.

Martiskainen, K. 2008: Valkoselkätikka (*Dendrocopos leucotos*) Itä-Suomessa. - Rengastajan vuosikirja 2008:19-21.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. — Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki, 432 s. Uhanalaisten lajien II seurantatyöryhmä. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=16900&lan=fi>, 28.1.2004.

Orivesi
75.9

RÄÄKKYLÄ

Jänisselkä
75.9
Nandesaaret

Kuhakivenselkä

Kalkkusenselkä

Murronselkä

Kimmaselkä

Kokonselkä

Mustanselkä

Muljulanselkä

Paasselkä

Heinonniemi

Enarilahti

Enanniemi

Suoparsaari

Suoparsaari

Varpasalo

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hypönniemi

Oravisalo

Oravisalo

Pakouriemi

Niemenen

Keskikylä

Kymäpohja

Siintsi

Anttila

Homevaara

Valamo

Päseiniemi

Pohjukka

Keskiö

Vahalahti

Pieni-Onkamo

Pippurinmäki

Hämeenselkä

Oravisalo

Saviniemi

Nieminen

Keskikylä

Kymäpohja

Siintsi

Saunalahti

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Lapinlahti

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara

Hankavaara

Varpasalo

Pyssysalo

Oravilahti

Salokylä

Rasivaara

Kiesvaara

Kivivaara